

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

נח

(חלק טו — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת נח, כז תשרי — ג' מרחשון, ה'תשפ"ב (ב)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נח ב

וכמאמרו הידוע של הצמח-צדק,⁶ שהקץ דביאת המשיח שנאמר על שנת תר"ח התקיים בכך שבאותה שנה נדפס הספר לקוטי-תורה [שהרי החידוש של ביאת המשיח הוא שאז יקויים „מלאה הארץ דעה את ה' גו'"];⁷ וכמה שנים לפני כן נדפס הספר תורה-אור (בשנת תקצ"ז)⁸ – דדוקא כאשר הלימוד (בפנימיות התורה) הוא באופן כזה, אזי „יתפרנסו”⁹ (מ,ספרא דילך” ו,יפוצו”¹⁰ מעיינות הבעש”ט, שהתגלותו היתה בסמיכות לשנת ת”ק”¹¹,

א. בשייכות לפסוקי „בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה (וארובות השמים נפתחו)”, איתא בזהר”;² „ובשית מאה שנין לשיתאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה כו” – בשנים אשר משש מאות שנה לאלף הששי יפתחו שיערי החכמה למעלה ומעיינות החכמה למטה והעולם יתתקן כדי שיוכל להכנס לאלף השביעי.

וכן התחילה אז גם התפתחות יתירה בחכמות העולם.

ופירוש שני הענינים „תרעי דחכמתא לעילא, ומבועי דחכמתא לתתא” [המרומזים בפסוק הנ”ל]: „נבקעו כל מעיינות תהום רבה (מבועי דחכמתא לתתא) וארובות השמים נפתחו (תרעי דחכמתא לעילא)” הוא: „חכמתא לעילא” היינו חכמת התורה, ו„חכמתא לתתא” – חכמות העולם;⁴

שם. וראה בארוכה שיחה שנדפסה בסוף המשך תרס”ו. לקו”ש ח”ז ע’ 206 ואילך.
6 ראה תורת שלום ע’ 237.
7 ישעי’ יא, ט. ובארוכה – רמב”ם בסיום וחותם ספרו יד החזקה, עיי”ש (ושם ה’ תשובה רפ”ט).

8 ראה היום יום ע’ טו. ובכ”מ.
9 לשון התק”ז (ת”ו בסופו). ובהקדמת מקדש מלך לזהר: יתפרנסו . . כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו’. ובכסא מלך (לתקו”ז שם): בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו’ (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו’ (כי הלימוד צ”ל דוקא באופן של) יתפרנסו כו’ יפורשו מאמריו העמוקים בהקדמות שגילה האר”י זלה”ה כו’ שיבינו כו’ כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו’ עכ”ז הסגולה דבגיני’ וקראתם דרוור היא כשיתפרנסו וילמדו פירושי המאמרים כו’. – ראה גם כן הקדמת הרח”ו לשער ההקדמות.

10 אגה”ק דהבעש”ט – נדפסה בסו”ס בן פורת יוסף. ובכ”מ.
11 שנת תצ”ד (לקו”ד ח”א לא, א. ועוד).
12 עיין אוה”ח ר”פ צו.

ואמנם כן אנו רואים, אשר בזמן הנ”ל היתה התגלות יתירה בחכמת התורה, התגלות פנימיות התורה,⁵

- 1 פרשתנו ז, יא.
- 2 ח”א קיז, א. – בדפוסיים שלפנינו לא הובא סיום הכתוב „וארובות השמים נפתחו”. אבל ברא”ג הובא באוה”ח לזהר כאן, וכן בעטרת ראש (נה, א) משמע, שגרסי בזהר גם סיום הכתוב.
- 3 רא”ג שבערה הקודמת.
- 4 ס’ אשמורת הבוקר (שאלוניקי, תרי”ב) לזהר.

5 ועיי”ש בזהר (קית, א): וכד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו’. וראה דרך אמת

העולם היא (בלשון התניא¹⁷) „להשתמש בהן לעבודת ה' או לתורתו“.

[אלא שכיון שלא כל מוחא סביל דא, וכפי שמסיים שם רבינו הזקן „וזהו טעמו של הרמב"ם והרמב"ן ז"ל וסיעתן שעסקו בהן“, לכן, הדבר שייך רק ליחידי סגולה מסוג הנ"ל, ומי שאינו שייך לזה, אדרבה, הרי זה „מלביש ומטמא בחינת חב"ד שבנפשו האלקית“¹⁸].

ג. וכאן מן ההכרח להבהיר, אף שבעצם זהו דבר המובן מאליו: לכל הנ"ל אין כל שייכות לשאלת הלימודים ב„מכללה“ או „אוניברסיטה“ וכיוצא בזה, שבהם ישנו איסור חמור וסכנה (וחמירא סכנתא מאיסורא^{18*}), כי כל האויר וההשקפה של ארבע אמות אלו (במוסדות אלו בדורותינו אלה) תדורים בכפירה בהשגחה פרטית של הקב"ה – שאין שום דבר או כח שיכול להתערב בהנהגות העולם וחוקיו (וענין זה אף מתקבל כדבר מובן מאליו (שאינו צריך ראייה), וכיטוד – אשר אין כל צורך להזכירו בפירוש – לכל לימוד החכמות), ובחלקם הגדול נלמדים לימודי מינות, אמונות עבודה זרה¹⁹ וכו'.

נברא פרטי יש בחי' חכמה שהיא ראשית הנברא ומחכמה נמשך אח"כ לשאר חלקיו כו', ע"ש.

(17) ספ"ח.

(18) תניא שם. – דרגות שונות בלימוד חכמות העולם לש"ש, וכן דיוק לשון התניא „שיודע . . הרמב"ם ורמב"ן ז"ל“ – נת' בלקו"ש חי"ב ע' 197 ואילך.

(18*) חולין יוד, א.

(19) ראה רמב"ם פ"ב דהל' ע"ז, ה"ב: צונו

וצריך להבין: בשלמא הטעם שהתגלות פנימיות התורה היא הכנה „לאעלא בשביעאה“, מובן הוא, כי מאחר שבימות המשיח יתחדש ענין „מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“, הרי מתאים שלפני זמן זה, כהכנה¹³ לכך, תתגלה פנימיות התורה שהיא „מעין“ תורתו של משיח; אבל איזו שייכות יש בין התפתחות והתגלות חכמות העולם ובין „לאעלא בשביעאה“?

יתירה מזו: מכך שהובאו בזהר שני הענינים כחדא מחתא, מובן שיש קשר ויחס ביניהם – שזה גופא שהתחילה אז התגלות חדשה בחכמת התורה (כהכנה לימות המשיח) „גרם“ להתפתחות חכמות העולם – וצריך להבין: במה הוא הקשר בין השנים, והרי חכמות העולם הן שלא בערך למטה (לתתא) מחכמת התורה¹⁴ (לעילא), ובפרט מפנימיות התורה?

ב. העולם כולו, על כל הנמצא בו, נברא „בשביל התורה ובשביל ישראל“¹⁵, וכל מה שכרא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו^{15*} – ומזה מובן, שתכלית ושלימות הכוונה שבכל דבר נברא היא בכך שהוא מנוצל, ע"י בני ישראל, לעבודת ה'.

וכן הוא גם בנוגע לחכמות העולם¹⁶, שהכוונה בהתפתחות חכמות

(13) ראה תניא רפ"ז.

(14) ראה אוה"ת בראשית תצו, ב ואילך.

שמני ע' נז ואילך.

(15) אותיות דרע"ק ב'. פרש"י ר"פ בראשית.

ועוד.

(15*) אבות ספ"ו.

(16) להעיר מדמ"צ (סא, ריש ע"ב), דבכל

כלומר, לא תהיה ראייה, בעין השכל הרוחני" בלבד, אלא גם (כפי שמאריך אדמו"ר האמצעי^{20*}), "ראייה גשמית בעין הגשמי"; ויתירה מזו: מזה שנאמר, "וראו כל בשר" ולא, "וראו כל עיני בשר" [על-דרך, ותחזינה עינינו]²¹ – משמע, שלא רק, "עין הגשמי", אלא גם הבשר הגשמי גופא יראה ויכיר, "כי פי ה' דבר".

וזהו השייכות בין התפתחות חכמות העולם להכנה, "לאעלא בשביעאה" – כי ניצול חכמות העולם, "לעבודת ה' או לתורתו" מסייע בהכנה ל"מעין" של "וראו כל בשר" – ראייה גשמית ומוחשית – בעיני עבודת ה'.

ה. דוגמא לדבר: אחד מכוחות ה"טבע", שהיה קיים מששת ימי בראשית בכל תקפו – אלא שבני האדם לא ידעו ממנו, ונתגלה והתפתח בשנים האחרונות, הוא האפשרות שקול אדם המדבר במקום מסוים יישמע תיכף ומיד בריחוק מקום, עד קצוי ארץ, ללבנה וכו' [ע"י "טלפון", או יתירה מזו²², ע"י "רדיו"].

וכן – לאחרונה – אפשר גם לראות אדם זה וכל תנועותיו וכו'.

וחידוש זה בעולם – האפשרות לשמוע כל הגה והגה היוצא מפי האדם, באותו רגע ממש, בכל קצוי תבל, ולראותו וכו' – נותן ציור מוחשי, להבדיל, לענין, "עין רואה ואוזן

וברובם ככולם – גדרי הבושה והצניעות נעדרים, עד שמלעיגים ומתלוצצים על אלו המתחשבים בכך, ואדרבה כל הפרוץ יותר – נעלה יותר וכו'.

וכמפורסם המצב האיום בזה בקמפוסים, במעונות, במקומות הטיול וכו' – ואין להאריך בדבר המבהיל בכלל, ובמדה האיומה כנ"ל בפרט.

וביחס ל"טענה" המפורסמת, שאומר האדם שהוא (או היא) לא יזנק והוא יעמוד בנסיון וכו' – מפורסם גם המענה הפשוט, שאפילו צדיק גמור ביום האחרון של שנת חייו המאה ועשרים עלי אדמות, ובתחילת היום וקודם שיתפלל, מבקש מהקב"ה, "אל תביאנו לידי נסיון"^{19*}. ויש להאריך כהנה וכהנה, ואין כאן מקומו.

ד. והנה, מזה שהזהר מקשר את התפתחות חכמות העולם אל ההכנה "לאעלא בשביעאה", מובן, שהתועלת של חכמות אלו בעבודת ה' מתבטאת בענין שהוא הכנה לחידוש שיהיה בימות המשיח.

אחד הענינים העיקריים שיתחדשו בימות המשיח הוא היעוד²⁰, ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר", דהיינו, שהגילוי אלקות דלעתיד לא יהיה רק באופן של "מלאה הארץ דעה את ה' גוי", כנ"ל, אלא גם באופן של "וראו כל בשר", שהבשר הגשמי יראה כי "פי ה' דבר";

^{20*} שער האמונה פכ"ה ואילך. וראה תניא

פל"ו.

²¹ נוסח התפלה. וראה ישעי' נב, ח (הובא

בתניא שם. שער האמונה רפכ"ו): כי עין בעין יראו גו' ועוד.

²² ראה לקמן בפנים סעיף ז.

הקב"ה שלא לקרות כו' ולא נהרהר כו' שלא תשאל ע"ד עבודתה כו' (עיי"ש ובה"ג).

^{19*} בברכות השחר (ברכות ס, ב). וראה

סנהדרין קז, א.

²⁰ ישעי' מ, ה.

ענינים מסוימים, בהדגישם, שהם נבראו אך ורק כדי להשתמש בהם לענין מסוים של תורה ומצוות; ולדוגמא: „לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב ולמה נברא בשביל המשכן ובשביל בית המקדש“²⁸.

והחילוק בין ענינים מסוימים אלה לכל שאר הנבראים הוא: שאר עניני הבריאה, אף שגם הם נבראו רק „בשביל התורה ובשביל ישראל“, הרי כוונת בריאתם יכולה להתמלא גם כאשר השימוש בהם בפועל הוא בעניני העולם (לדברי הרשות כו), רק שמכך גופא באה (אחר כך) תועלת בעבודת ה'.

משא"כ על ה„זהב“, לדוגמא, נאמר ש„לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב“, היינו, שהשימוש ב„זהב“ לצרכי העולם הוא ירידה עבור הזהב – לפי שכל טעם בריאתו הוא רק על־מנת שהשימוש בו יהיה כ־מכורו לצרכי המשכן והמקדש [אלא שכיון שצריך שתהיה לאדם בחירה חפשית, לכן, ברא הקב"ה את הזהב באופן שאפשר להשתמש²⁹ בו גם שלא „בשביל המשכן ובשביל בית המקדש“].

וכן הוא גם בנוגע לענינינו: הקישור בזהר בין התפתחות חכמות העולם להתגלות (פנימיות) התורה ו„לאעלא בשביעאה“ – ממנו גופא ראינו, שזוה"י כל הכוונה³⁰ בהתפתחות [ומה שאפשר לנצל את התועלת שבחכמות אלו

שומעת²³. ואדרבה: אם ה„אוזן“ שלמטה יכולה לשמוע מיד [ועל־דרך־זה ה„עין“ שלמטה – ע"י התפתחות כח טבעי אחר – יכולה לראות] את הנעשה בקצוי תבל – על־אחת־כמה־וכמה בנוגע כביכול ל„אוזן“ [וה„עין“] שלמעלה (ה„נוטע אוזן הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט“²⁴), שבוזו אין כל הגבלות ח"ו; וכל מה שהאדם עושה, אפילו בחדרי חדרים, הנה – באותו רגע ממש – „עין רואה ואוזן שומעת (וממילא) וכל מעשיך בספר נכתבים“²⁵.

וכיון שיש לאדם דוגמא מוחשית²⁵ לענין זה, הרי התבוננותו בענין „והנה ה' נצב עליו כו' ומביט עליו ובוחר כליות ולב אם עובדו כראוי“²⁶ לא תהיה רק בדרך השגה של שכל עיוני [אשר לאו דוקא שיש לה מלוא ההשפעה על האדם], אלא באופן הקרוב יותר להרגשים הגשמיים של האדם, וממילא, באופן הפועל יותר²⁷ על המדות שבלב, עד למחשבה דבור ומעשה.

ו. הגם שכל עניני העולם נבראו „בשביל התורה ובשביל ישראל“, בכל זאת מצינו שציינו חז"ל והבדילו

(23) אבות פ"ב מ"א.

(24) תהלים צד, ט. נת' בסה"מ קונט' ח"ב רעט, ב ואילך. ועוד.

(25) ראה בארוכה סה"מ קונט' ח"א (רכו, ב ואילך) בנוגע למשלים, שע"י השגת אלקות היא במוחש ממש, עיי"ש. וראה לקמן הערה 40.

(26) לשון התניא רפמ"א. וראה רמ"א אר"ח בתחילתו. שו"ע אדה"ז שם (ובמהד"ת – סעיף ד"ה). ממו"נ ח"ג פנ"ב.

(27) ראה שער האמונה שם (מה, א); ולהתפעל ביותר מפני שהוא מקרוב יותר כו', ע"ש.

(28) שמו"ר פל"ה, א (ועיי"ש עוד כיו"ב).

(29) ולהעיר מפרש"י בראשית א, ד (מדברי אנדה); מרז"ל (שבת כח, ב. פרש"י תרומה כה, ה) בנוגע ל„תחש“. ועוד.

(30) ובמילא שזוהי כל מציאותו – ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 192 ואילך.

מתפשט בכל מקום, בכל קצוי תבל, ולא רק בכח אלא גם בפועל – וכלי הקליטה יש בכחו רק לקלוט קול זה ולשנותו באופנים שונים, אבל לא לחדש קול).

ונמצא, שבשימוש בחכמות העולם להפצת פנימיות התורה ישנו מעין (א) „מלאה הארץ דעה את ה' גו'” – ללא שום הגבלות, בכל מקום ומקום, (ב) באופן של „וראו כל בשר גו'” – הקול נשמע בגשמיות באותו רגע ממש.

ח. אמנם, גם הענין הנ"ל אינו אלא ניצול חכמות העולם עבור ענין אחר – ענין של תורה ומצוות, בעוד בחכמות אלו מצד עצמן אין ניכרת השייכות לקדושה; וההתאחדות האמיתית בין חכמות העולם לתורה היא, כאשר בחכמות העולם גופא נראים וניכרים ענינים של פנימיות התורה.³¹

אחד הענינים העיקריים שבהם נראה הדבר במוחש: פנימיות התורה באה לגלות את האחדות הפשוטה³² של הקב"ה בעולם, אשר מבלי הבט על כך שישנם ריבוי נבראים, הנה ריבוי זה אינו בסתירה לאחדות הפשוטה של הקב"ה³³, שכן, אדרבה, הריבוי גופא נובע דוקא מצד האחדות הפשוטה של אלקות, כמבואר בכמה מקומות.³⁴

(31) להעיר מהמשך הזהר (דלעיל הערה 5): ובהוא זמנא אתגליא לכלא הה"ד (צפני ג, ט) כי אז אהפוך אל עמים וגו'.

(32) „אחדות פשוטה, אחדות הוא מבלי בחי ריבוי כלל ופשוט הוא מבלי התחלקות כלל כו'” (סה"מ תרע"ח ע' קלד).

(33) ואדרבה – כידוע המעלה ב„אחד” על „יחיד” – ראה תו"א נה, ב. אמ"ב שער הק"ש פ"ח ואילך. ועוד.

(34) ראה דרמ"צ מט, א. ועוד.

לענינים אחרים, זהו רק מצד הטעם של בחירה חפשית, כנ"ל].

והיינו, שע"י עצם היכולת להפיק מחכמת העולם תועלת בעבודת ה' (על-דרך הנ"ל ס"ד) עדיין אין נשלמת התכלית האמיתית בהתפתחותן (כי בדרך זו הן עצמן אינן אלא ענינים של רשות (עולם), שמהן מתקבלת תועלת מסוימת בעניני עבודת ה').

אלא אמיתת הכוונה בהתפתחותן היא, להשתמש בחכמות העולם עצמן לענין של תורה ומצוות; ויתר על כן: כיון שהזהר מקשר את התפתחותן לזמן התגלות פנימיות התורה, צריך לומר, שעיקר המכוון בכך הוא ניצולן להתגלות והפצת פנימיות התורה.

ז. תוכן החידוש של ימות המשיח הוא כמבואר לעיל (ס"ד), בשני ענינים: „מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים”, וזאת גופא – באופן של „וראו כל בשר גו'”; וכעין זה הוא גם החידוש והמכוון שבניצול חכמות העולם להפצה, להבדיל, של פנימיות התורה (שהיא „מעין” תורתו של משיח, כנ"ל) – כי ע"ז, נעשה גילוי פנימיות התורה כהכנה לתורתו של משיח באופן (ועל-כל-פנים „מעין”) של שני הענינים הנ"ל („מלאה הארץ גו'”, „וראו כל בשר גו'”).

דוגמא לדבר: כאשר משתמשים ב„רדיו” להפצת פנימיות התורה, הרי ע"ז נשמע הענין הנלמד בפנימיות התורה – בגשמיות, ובכל קצוי תבל;

ויתירה מזו: דברי החסידות הנלמדים ב„רדיו” חודרים בכל העולם, אפילו במקום שבו אין מכשיר רדיו שיקלוט את הקול (כידוע, שהקול

פנימיות התורה, כהכנה לכך ש"יתתקן עלמא לאעלא בשביעאה"³⁷:

גילוי פנימיות התורה מביא ממילא³⁸ גם את התפתחות חכמות העולם, כי עי"ז³⁹ נעשה ה"מעין"⁴⁸ דתורתו של משיח (אשר מגלה את אחדותו של הקב"ה בעולם) באופן של "מעין" (על-כל-פנים) ד"וראו כל בשר גו"⁴⁰ – שהעולם גופא נעשה "כלי" לאחדות ה', וענין האחדות נראה בעולם גופא,

ואזי נכנסת בלב האדם ההכנה שבאמת אחדות זו אינה דבר אחר מלבד – האחדות הפשוטה דאלקות⁴⁰ (המתגלה בפנימיות התורה),

ועי"ז "יתתקן עלמא לאעלא בשביעאה", בקרוב ממש.

(משיחות ש"פ מקץ וש"פ משפטים תשכ"ו, ד' מרחשון וכ"ח אדר תשל"ז)

37) להעיר מרמב"ם הל' מלכים ספ"א (שנשמט ע"י הצנזור): וכל הדברים האלו כו' אינו אלא לישר דרך למלך המשיח ולתקן העולם כלו לעבוד את ה' ביחד כו', עיי"ש בארוכה. – ומכ"ש וק"ו בנדו"ד.

38) ראה בענין השירים (עצמות כו') דסעודת המלך (דרושי עבדים היינו – סידור רצג, סע"ד ואילך. ועוד).

39) להעיר מהקדמת הרמב"ם לפיה"מ (ד"ה אחר כו'): והנכבד שבמושכלות לצייר לנפשו אחדות הקב"ה כו' ששאר החכמות אינם אלא להרגיל בהם עד שיגיע לדעת האלקי כו', עיי"ש בארוכה.

40) להעיר מסה"מ קונט' (דלעיל הערה 25), שע"י המשלים כו' מדברים גשמיים, מברר ומזכך הנה"א את חלקו בעולם, והיינו הדברים הגשמי אשר ע"י משיג אלקות ה"ה רואה בהם ענין האלקי והיינו מה שרואה פרטי הנמשל בהמשל ואיך שהם דבר אחד ממש כו', עיי"ש בארוכה.

וכיון שהמציאות האמיתית של העולם היא האחדות הפשוטה של אלקות, לכן מתבטאת אחדות זו גם במציאות העולם גופא, שבעולם גופא ישנו ענין ה"אחדות".

וענין זה – האחדות שישנה בעולם (שבפנימיותה היא האחדות הפשוטה דאלקות) – הולך ומתגלה יותר ויותר עם התפתחות חכמות העולם:

בעבר היו בני אדם סבורים, שכל אחד מכחות הטבע הוא כח נפרד בפני עצמו, ושהחומר של כל מציאות בעולם מורכב מריבוי יסודות שונים; אך ככל שמתקדמת התפתחות חכמות העולם, מגיעים יותר להכרה שריבוי ופירוד זה בהרכב היסודות הוא רק ענין חיצוני, באופן הצירוף של חלקים, הצמצום וההתפשטות שלהם וכו', והולכים וממעטים את הסכום – עד להכרה שנקודת המציאות של העולם עומדת על איחוד של שני הענינים כמות ואיכות (חומר נושא הכח והכח).

[אחדות הפשוטה ישנה באלקות (ומצד אלקות)³⁵ – ולכן מציאות הנברא, מצד עצמה, עומדת על התאחדות שני פרטים – כמות ואיכות]³⁶.

וזהו הקשר בין התפתחות חכמות העולם להתגלות – להבדיל – של

35) ראה מכתב – נדפס לקמן ע' 473-4.

36) ראה הקדמת אבן עזרא לפי' עה"ת: ולמה בי"ת בתחלה להורות כי ה' אחד והנבראים שנים שהם עצם וצורה. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ד סה"א. ולהעיר מנד קודש פ"ד ובהערות שם (וע' 19 שם). ואכ"מ.